

Opis projektu

101100

Kontynuacja, uzupełnianie, stopniowe dodawanie

Projekt opieramy na kontynuacji charakteru miejsca, różnych obecnych w nim tradycji, sposobów jego użytkowania i funkcjonowania, a także cech przestrzeni. Wynika to z założeń programu centrów lokalnych dla Warszawy. W tym miejscu, bogatym w wartościową zielenią i architekturę ma szczególne uzasadnienie. Wprowadzamy elementy dobrane i ukształtowane tak by uzupełniały to co istnieje i działa na tym terenie lub w jego okolicy. Uczyni to Centrum Lokalne „Orszy” integralną częścią okolicy. Jednocześnie nada mu właściwy dla centrum wyróżniający charakter. Realizacja i funkcjonowanie każdego projektu wiąże się ze zmianami w czasie i dodawaniem kolejnych elementów. Ograniczanie lub zwiększanie budżetu, szereg ograniczeń, a także otwierające się nowe możliwości sprawiają, iż pierwotne założenia ulegają wielokrotnej weryfikacji. W tym przypadku organizatorzy konkursu przyjęli dwuetapową realizację ze względu na konieczność wprowadzenia zmian w planie miejscowym i wyjaśnienia spraw własnościowych. Do tego dochodzi potrzeba szeregu uzgodnień. Poprzedzenie konkursu rzetelnie przeprowadzonymi i angażującymi lokalną społeczność konsultacjami oznaczać będzie współpracę z nią także na etapie wcielania jego wyniku w życie. Pozostawanie poszczególnych części obszaru w różnych zarządach, może oznaczać potrzebę realizacji poszczególnych części z podziałem na osobne budżety. Dlatego ostateczna ilość etapów i zakres realizacji w każdym z nich może ulec zmianie. Projekt tworzą elementy, które będzie można stopniowo dodawać. Umożliwia to dostosowanie go do zmieniających się uwarunkowań realizacyjnych. Ważnym elementem zasady kontynuacji jest rezygnacja z wycinania jakichkolwiek drzew.

Zmienność jako wartość

Rośliny nigdy nie mają jednej docelowej formy. Nawet statycznie ukształtowaną architekturę odbieramy różnie zależnie od pory dnia, czy pogody. Realizując oczekiwania otwarcia na różne scenariusze proponujemy ukształtowania Centrum Lokalnego „Orszy” tak aby przeżywanie i obserwacja codziennej zmienności miały ważną rolę w kształtowaniu jego charakteru. Efekt ten zostanie uzyskany przede wszystkim za pomocą zieleni i małej architektury.

Dwie strony ulicy Puławskiej

Położony po dwóch stronach ulicy Puławskiej obszar Centrum Lokalnego „Orszy” jest wpisany w jej charakter. Spójność obu stron Puławskiej łączy się z ich odmiennością. Dotyczy to także, różnego charakteru sąsiadujących ze sobą przez Puławską terenów zielonych. W tym i w innych miejscach. Skwer Stanisława Broniewskiego „Orszy” i park przed Pałacykiem Szustra są względem siebie przesunięte. Dzięki temu pierzeje Puławskiej je domykają. Ma tu miejsce typowe dla ulicy Puławskiej przesunięcie względem siebie dochodzących z obu stron przecznicy. To zwiększa rolę Puławskiej jako centralnej przestrzeni dzielnicy. Na przyszłość wzmacnia potencjał przekształcenia jej w przestrzeń do przebywania o spowolnionym, a jednocześnie płynnym ruchu. Skwer Stanisława Broniewskiego „Orszy” jest wyraźnie zamknięty miejskimi ulicami, po których drugich stronach są ściany zabudowy. Park przed Pałacykiem Szustra ma po bokach miękkie zamknięcia kulisowe, a z tyłu płynnie przechodzi w dalszą, położoną poniżej skarpy część Parku Promenada-Morskie Oko. Zarówno alejka po północnej stronie parku, jak i ulica Morskie Oko nie są miejskimi ulicami. Projekt opieramy na potencjale tkwiącym w odmienności przestrzeni po dwóch stronach Puławskiej.

Dwie przestrzenie, dwie tradycje

Odmienność głównych przestrzeni Centrum Lokalnego „Orszy” wykorzystujemy by zakorzenić je w tradycjach mających związek z historią miejsca, a także dla ubogacającego centrum lokalne jego wewnętrznego zróżnicowania. **Park przed obecnym pałacykiem Szustra** został w XVIII

wieku przez Izabellę z Czartoryskich Lubomirską ukształtowany jako ogród sentymentalny wokół jej pałacyku Mon Coteau, od którego pochodzi nazwa Mokotów. W nawiązaniu do tej tradycji w zabytkową przestrzeń parku przed pałacykiem Szustra wkomponujemy przestrzeń różnorodnych doznań i doświadczeń opartych na detalu, swobodnym charakterze - zarówno w sferze widzialnej jak i w sferze czucia, oraz stworzeniu scenerii szerokich, kulisowych i przenikających się widoków.

Skwer Stanisława Broniewskiego „Orszy” zajmuje przestrzeń wytyczoną w ramach rozwoju Mokotowa w latach trzydziestych XX wieku. Proponujemy ukształtowanie skweru Stanisława Broniewskiego „Orszy”, zintegrowanego z przestrzenią otaczających go ulic, zgodnie z ideą formy spoistej - głoszoną przez Juliusza Żórawskiego - wybitnego architekta, który miał udział w rozwoju Mokotowa w czasach wytyczania tej przestrzeni. Dlatego skwerowi nadajemy wyraźne kształty geometryczne wyznaczające przestrzeń do różnorodnych działań i podporządkowane uwarunkowaniom i charakterowi miejsca. Wzmacniają one także relacje pomiędzy skwerem Stanisława Broniewskiego „Orszy” a parkiem przed pałacykiem Szustra.

Wyraźne ramy i uzupełnianie ich zawartości

Projekt musi pogodzić wolę szybkiej realizacji zmian dających widoczny efekt dla jakości Centrum Lokalnego „Orszy”, z koniecznością odłożenia części przekształceń do czasu wprowadzenia zmian w planie miejscowym i rozwiązania kwestii własnościowych. Dlatego proponujemy obramowanie skweru Stanisława Broniewskiego „Orszy” i parku przed pałacykiem Szustra przestrzeniami, które da się zrealizować bez wprowadzania wymagających czasu zmian prawnych, a które istotnie wpłyną na zmianę funkcjonowania miejsca, oraz jednocześnie będą stanowiły zaczyn dla uzupełnień wprowadzanych później. **Ramy skweru Stanisława Broniewskiego „Orszy”** zajmą przestrzeń przylegających do niego odcinków ulic Dąbrowskiego, Różanej i małej Puławskiej. Zapewnią one zintegrowanie przestrzeni skweru z otaczającymi go pierzejami zabudowy i znajdującymi się w nich lokalami usługowymi. Otaczającym skwer ulicom zostanie nadany zostanie status strefy zamieszkania z wyniesieniem jezdni do poziomu chodnika począwszy od linii krawężnika ulicy Puławskiej. W efekcie także idący jej chodnikiem nie będą musieli przekraczać jezdni, lecz samochody skręcające w ulice Dąbrowskiego i Różaną będą wkraczać w domenę ruchu pieszego. Wygradzona prefabrykatami betonowymi o wysokości ławek i dodatkowo elementami małej architektury przestrzeń dopuszczona do ruchu samochodów zostanie zawężona do szerokości przewidzianych w rozporządzeniu w sprawie warunków technicznych, jakim powinny odpowiadać drogi publiczne i ich usytuowanie dla ruchu uspokojonego - do 5 metrów dla dwukierunkowej ulicy Dąbrowskiego i do 3,5 metra dla jednokierunkowej ulicy Różanej. Ograniczona zostanie liczba miejsc parkingowych, które zostaną zgrupowane bliżej naroży skweru, przy istniejących i planowanych pawilonach. Odzyskana przestrzeń zostanie wykorzystana dla poszerzenia chodników i stworzenia przestrzeni do przebywania. Przestrzeń ram zostanie pokryta nawierzchnią betonową, a w razie możliwości powiększenia budżetu kamienną. W sferze dopuszczonej do ruchu samochodowego i miejsc parkingowych zostaną użyte elementy o wymiarach 30 x 30 cm i 30 x 60 cm, a w strefie przebywania oraz ruchu pieszego 45 x 60 cm, 60 x 60 cm i 90x 90 cm bez fazowania i bez fug. W razie konieczności można zastosować wymiary rekomendowane przez Wydział Estetyki. Wzdłuż Różanej i Dąbrowskiego wprowadzone zostaną po trzy szpalery grusz - drzew odpornych na sól i mających wąskie korony. Będą posadzone w systemie antykompresyjnym z podłożem strukturalnym, chroniącym korzenie przed jego zagęszczaniem i ograniczeniem dostępu powietrza. Wokół pni grusz zostanie zastosowana nawierzchnia z krat zapewniających dostęp wody. Pod gruszami wprowadzamy wykończone drewnem siedziska z częścią stałą i częścią ruchomą umożliwiającą ich ustawianie w długą linię, w kwadrat, lub w literę L. Ma to sprzyjać także wykorzystywaniu ich w innych celach. Zostaną ustawione przy jezdni sprzyjając spowolnieniu ruchu, zostawiając dostęp do pierzei zabudowy i tworząc przyjazne środowisko swobodnego przekraczania pasa dopuszczonego ruchu samochodów.

Długość szpalerów grusz i pasów siedzisk odpowiada projektowanym podziałom geometrycznym wnętrza skweru i proponowanych nowych zadaszań z wkomponowanymi w nie pawilonami.

Ramy parku przed pałacykiem Szustra stworzą dwa pas wzmacniające kulisowy charakter jego granic i integralnie wpisane w ideę nawiązania do tradycji ogrodów sentymentalnych. Pas południowy zajmie ulicę Morskie Oko i należący do miasta fragment terenu po jej południowej stronie. Jest to obszar w planie miejscowym wyłączony z parku, a więc wolny od wysokich wymogów odnośnie przestrzeni biologicznie czynnej. Dla przekształcenia ulicy Morskie Oko z asfaltowej drogi w parkową aleję i rozwiązania problemu nielegalnego parkowania zostanie ona zawężona do szerokości 3,5 m i opatrzona siedziskami. Od jej południowej strony zostaną wprowadzone siedziska, drzewa, żywopłoty i hotele dla owadów. Po północnej stronie parkowa aleja Morskie Oko zostanie obramiona murkiem z nakładanymi na niego siedziskami o formie takiej jak mobilne ławy w parku. Stanowiący drugą ramę parku pas wzdłuż jego północnej granicy zajmie ciąg ogrodów społecznych wygrodzonych żywopłotami o dwóch wysokościach 70-90 cm od frontu i 110-130 cm z tyłu, z umieszczonymi za nimi krzewami o wysokości około 3 m. Okoliczni mieszkańcy będą uprawiać tam kwiaty - rośliny jednoroczne i byliny. Możliwość obserwacji wzrostu roślin będzie równie ważna dla charakteru tego miejsca jak elementy kompozycji parku. Ze względu na ukształtowanie pasa ogrodów społecznych przez nasadzenia roślinne i niezwiązane trwale z gruntem siedziska jego realizacja powinna być możliwa bez procedur związanych z wymogami planu miejscowego.

Park przed pałacykiem Szustra i idea ogrodu sentymentalnego

Powrót do osiemnastowiecznej tradycji tego miejsca będzie polegał na wskrzeszeniu rodzaju doznań i sposobu doświadczenia parku. Wprowadzone zostaną miękkie formy topograficzne. Znajdujące się w parku głązy narzutowe - pomniki przyrody zostaną przeniesione i lepiej wyeksponowane w przestrzeni trawnika. Główna aleja parkowa zostanie poszerzona. Obejmie dwa szpalery drzew. Zostanie jej nadana nawierzchnia typu Hanse Grand ze żwirów stabilizowanych piaskiem i pyłem. Wokół drzew posadzone zostaną enklawy bylin. W przestrzeń alei wprowadzamy kubiki z kodami umożliwiającymi dostęp do rzeczywistości rozszerzonej dla zobaczenia historycznych widoków tego miejsca, oraz przeczytania wspomnień nadesłanych przez mieszkańców wspomnień o tym miejscu i opowieści o ogrodach Izabelli z Czartoryskich Lubomirskiej. Na osi głównej alei, przy pałacyku Szustra, znajdzie się wpisana w nawierzchnię fontanna z prefabrykatów betonowych lub kamiennych (zależnie od możliwości) nawiązujących kształtem do komórek roślinnych. Po fontannie będzie można chodzić. Będzie się składała z dwóch części rozdzielonych suchym tarasem wykonanym z tych samych co fontanna elementów. Proponujemy aby tuż za granicą opracowania konkursowego na osi alei i pałacyku urządzić we współpracy z Warszawskim Towarzystwem Muzycznym przestrzeń dla koncertów.

Plac zabaw zostanie przekształcony tak by stanowił integralną część parku i umożliwił integrację dzieci z innymi użytkownikami parku. Nie będzie ogrodzony. To odejście od praktyki powszechnej w ostatnich latach w Warszawie, niewynikającej z żadnych wymogów prawnych, sprawi, iż plac ten będzie stanowił alternatywę dla obecnych w okolicy - także w innych częściach parku Promenada - Morskie Oko placów grodzonych. Stworzy wyjątkową w okolicy ofertę dla rodziców pragnących aby ich dzieci, podobnie jak dzieci w wielu innych miastach, bawiły się w przestrzeni stanowiącej integralną część otoczenia. Wpisze się także w założenia konserwatorskie dotyczące braku wewnętrznych wygrodzeń w parku. Plac zabaw zostanie ukształtowany za pomocą okorowanych pni drzew umieszczonych poziomo i pionowo uzupełnionych linami i siatkami. Takie rozwiązanie da możliwość różnych zabaw kształtujących wyobraźnię, a także sprawi, iż plac zabaw bardziej niż obecnie wpisze się swoją formą w zabytkowy park. Przestrzeń placu zabaw uzyska rozbudowaną topografię. Jej częścią będzie drewniany pomost na umożliwiający siedzenie. Zachęcą do tego także drewniane stopnie w narożnikach. W sąsiedztwie placu zabaw zostaną umieszczone stoliki szachowe. Ma to sprzyjać kontaktom międzypokoleniowym. Po drugiej stronie osi parku zostaną wprowadzone w jego przestrzeń inne elementy sprzyjające aktywności w zieleni, a jednocześnie wpisujące się w

charakter zabytkowego ogrodu - pole do gry w boule, czy „suchy las” umożliwiający balansowanie. Od strony ulicy Puławskiej zostanie przebudowana strefa wejścia do parku. Zostanie w nią wkomponowany pomnik Jana Matejki. Równoległe do chodnika Puławskiej będzie poprowadzona alejka dająca idącym Puławską możliwość przejścia poniżej skarpy, już wewnątrz parku. Gablota Warszawskiego Towarzystwa Muzycznego zostanie przeniesiona w rejon głównego wejścia do parku vis a vis nowego przejścia dla pieszych przez Puławską. W ramach pierwszego etapu, przed zmianami w planie miejscowym park zostanie wyposażony w mobilne siedziska, wprowadzone zostaną nasadzenia bylin. Podjęta zostanie także próba realizacji (przynajmniej częściowej) przekształcenia placu zabaw i wprowadzenia innych elementów do aktywności na świeżym powietrzu - przynajmniej częściowej. Przewidujemy możliwość wypożyczania leżaków i kocy prowadzoną przez restaurację Cafe Mozaika, która w zamian uzyska powiększenie tarasu.

Skwer Stanisława Broniewskiego „Orszy” i idea formy spoistej

Silnie określona geometrycznie przestrzeń skweru będzie jednoznaczna formalnie, ale dająca różnorodne możliwości funkcjonalne. Uzyska zgodny z ideą formy spoistej silnie symetryczny układ bez zaznaczenia osi. Układ został oparty na rytmach i strefach z kulminacją zdarzeń w głębi, pomiędzy różankami i z dala od ulicy Puławskiej. Kompozycja skweru będzie współgrać z symetrycznym ukształtowaniem pierzei małej Puławskiej. Kompozycja skweru wyeksponuje jego środek. Od strony ulic Dąbrowskiego i Różanej będzie wyznaczony zadaszzeniami, które umożliwią przebywanie niezależnie od warunków atmosferycznych i wyznaczą wewnątrz skweru jako zdefiniowane miejsce. W zadaszzenia wkomponowaliśmy pawilony, które pomieszczą działające w przestrzeni skweru lokale gastronomiczne i kiosk, oraz pawilon społeczny udostępniany do różnych celów zintegrowany z toaletą automatyczną i wyposażony w automat do przygotowywania wrzątku. Stworzenie pawilonów i zadasznień nie wymaga wycinki drzew. Ich konstrukcja, a także pomosty będą ukształtowane z przerwami na swobodne zachowanie drzew. Pod zadaszzeniami znajdzie się przestrzeń umożliwiająca wspólne przebywanie osobom spożywającym posiłki zakupione w lokalach gastronomicznych, przyniesione z domów, jak i odbywającymi inne aktywności. Pod zadaszzeniami będzie nawierzchnia drewniana wyniesiona 10 centymetrów ponad otaczający teren z obniżeniami dla zapewnienia dostępu osobom niepełnosprawnym. Zadasznienie od strony ulicy Różanej będzie jednocześnie tarasem, na który będzie można wejść i zejść po kręconych schodach lub ścianie wspinaczkowej, a zjechać z niego zjeżdżalnią - rurą ze stali nierdzewnej. Taras zapewni, kontakt z przerastającymi go koronami drzew, widok z góry na skwer, a także spojrzenie na położony po drugiej stronie ulicy Puławskiej park. Zadasznienia i wkomponowane w nie pawilony będą miały lekką konstrukcję.

Przestrzeń zadasznienia pomiędzy pawilonami będzie miała tę samą długość co szpalery grusz i pasy siedzisk w przestrzeni ulic Dąbrowskiego i Różanej stanowiących ramy skweru. Będzie też pokrywać się z krótszym bokiem centralnej części skweru ukształtowanej jako rekreacyjny trawnik pod istniejącymi drzewami ograniczony od wschodu pomostem o szerokości 2 metrów i wysokości 40 centymetrów, mogącym służyć jako siedzisko, miejsce drzemki w upalny dzień, scena spontanicznych występów, wybieg dla modelek i inspiracja dla przeróżnych rodzajów jego wykorzystania. Fragment skweru od strony ulicy małej Puławskiej otrzyma nawierzchnię typu Hanse Grand ze żwirów stabilizowanych piaskiem i pyłem. Idealną do gry w boule. Od góry przestrzeń ta będzie oświetlana punkcikami świetlnymi rozwieszonymi na linkach. Zostanie dedykowana targom śniadaniowym, kiermaszom, kameralnym koncertom, popołudniowym potańcówkom, a także innym wydarzeniom. Przy jej końcach będą odtworzone dwie różanki.

Geometria skweru umożliwi przy większych wydarzeniach łączenie w jedną całość przestrzeni od strony małej Puławskiej, centralnego trawnika rekreacyjnego, przestrzeni pod zadaszzeniami i biegnących z drugiej strony zadasznień ulic. W szczególnych sytuacjach można zamknąć ruch samochodowy na ulicy Różanej, a wyjątkowo nawet na Dąbrowskiego i uzyskać jedną wielką przestrzeń pieszą. Dla ułatwienia organizacji czasowych zamknięć ruchu proponujemy odwrócenie kierunku ruchu na małej Puławskiej. Umożliwi to dostęp do pozostałych odcinków

Różanej i Dąbrowskiego także przy zamknięciu ruchu na ich częściach przyległych do skweru. Poprawi to połączenie ulic Dąbrowskiego i Różanej także na co dzień, a skręcający w lewo z Dąbrowskiego w małą Puławską będą dodatkowym czynnikiem uspokojenia ruchu. Od strony ulicy Puławskiej wprowadzone zostaną rabaty z wysokich traw i bylin o wysokości 120 cm zapewniające dzięki swojej szorstkości pochłanianie dźwięków. Układ rabat i ścieżek pomiędzy nimi wprowadzi szczególny ogrodowy nastrój. Ma on także wydłużyć drogę dzieci chcących wybiec z trawnika rekreacyjnego w przestrzeń ulicy Puławskiej. Podniesie to komfort psychiczny ich rodziców. Tablica poświęcona pamięci harcerzek zostanie przeniesiona i wyeksponowana na tle rabaty. Wprowadzona roślinność oraz zachowanie wszystkich drzew zgodnie z ideą spójnej formy podkreśli jej rolę jako rozwiązania porządkującego złożoność środowiska życia. Możliwość doświadczania zmienności rocznej roślin - bylin, wysokich traw i gruszek nada skwerowi charakter ogrodu. Uzupełnią ją meble mobilne i elementy do rekreacji na świeżym powietrzu, w tym wypożyczane z pawilonów. Meble mobilne i ruchome elementy do rekreacji jako zaczyn zmian zostaną wprowadzone już w pierwszym etapie kształtowania na nowo Centrum Lokalnego „Orszy”.

Puławska jako część Centrum Lokalnego „Orszy”

Choć przestrzennie ulica Puławska ukształtowana jest w sposób sprzyjający jej zintegrowaniu z otoczeniem to sposób wypełnienia jej przestrzeni i rzadkie rozmieszczenie przejść dla pieszych czyni z niej barierę. Silne połączenie części centrum lokalnego połączonych po obu stronach ulicy Puławskiej zapewniamy przesuwając na długość Skweru Stanisława Broniewskiego „Orszy” przystanek tramwajowy zakończony obustronnie przejściami dla pieszych. Zmiana lokalizacji przystanku sprawi, iż oczekujący na nim ludzie uczynią środkowy pas ulicy Puławskiej integralną częścią lokalnego centrum, a także będą sprawować kontrolę społeczną nad wnętrzem skweru. Zmiana lokalizacji przystanku będzie też sprzyjać zaludnieniu przestrzeni centrum i zbliży go do obiektów publicznych Teatru Guliwer i Warszawskiego Towarzystwa Muzycznego. Przesunięcie przystanku tramwajowego Morskie Oko w szerszym kontekście będzie miało sens w połączeniu z przesunięciem na północ także przystanków Dworkowa i Park Dreszera. Dałoby to wyrównanie odległościach pomiędzy poszczególnymi przystankami wzdłuż ulicy Puławskiej. W przypadku przystanku Park Dreszera pozwoliłoby na lepsze powiązanie z ciągiem ulicy Dolnej i generującym spory ruch kościołem Św. Michała. Lokalizacja przystanków przy przylegających do Puławskiej terenach zielonych, ożywiłaby je jako leżące po drodze z przystanku, a także zmniejszyłaby liczbę mieszkań narażonych na dźwięki hamujących i ruszających tramwajów. Proponujemy wprowadzenie zieleni na torowisko i posadzenie wzdłuż ulicy Puławskiej szpalerów platanów. Perspektywicznie opowiadamy się za obniżeniem klasy Puławskiej do ulicy zbiorczej i zawężeniem jej jezdni. Odzyskaną przestrzeń proponujemy wykorzystać na poprowadzenie w przestrzeni prawego pasa jezdni wschodniej ścieżki rowerowej kontynuującej ciąg rowerowy na południe od ulicy Dolnej, a także na pas wysokich traw oddzielający ścieżkę od jezdni. Przestrzeń odzyskaną z jezdni zachodniej proponujemy wykorzystać na poszerzenie pasa zieleni i wprowadzenie go przy przystankach, a także przeniesienie parkowania z chodników na pas wydzielony z jezdni.

Wielość zdarzeń i bogactwo funkcjonalne

Uzupełnienie istniejącego wartościowego miejsca o nowe elementy ma sprzyjać szeregowi różnych aktywności. Zarówno wzbudzonym przez zaprojektowane dla nich specjalnie elementy, jak i poprzez wyobraźnię użytkowników wykorzystujących możliwości jakie daje przestrzeń i jej wyposażenie, na szereg sposobów nie przewidzianych podczas projektowania, a możliwych dzięki wprowadzeniu elementów o różnych kształtach, oraz poszerzeniu chodników i uczynieniu z nich przestrzeni do przebywania. W przestrzeni Centrum Lokalnego „Orszy” już dziś wiodącą rolę odgrywa gastronomia. Podniesienie atrakcyjności miejsca będzie sprzyjać jej dalszemu rozwojowi. Jednak by miejsce to było centrum lokalnym ważne jest zachowanie także innych funkcji, w tym sklepów i lokalnego rzemiosła. Jego ochrona musi być ważnym elementem polityki lokalowej, która powinna być nastawiona na zachowanie wielofunkcyjności.